

задоволення / невдоволення), пізнавальний (тести, відповіді на запитання для самоконтролю), творчий (пошуки способів і ситуацій застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок), діалогічний (складання запитань для уявного діалогу за вивченою темою).

- *обґрунтовано* дефініціювання й актуальність проблемного навчання в сучасному інформаційному глобалізованому суспільстві; *розкрито* його сутність, *визначено* структуру; *проаналізовано* психологічні закономірності розв'язання проблем і дидактичні особливості опанування шкільного курсу української мови на основі проблемного навчання. *Схарактеризовано* методи, *визначено* сильні й слабкі сторони проблемного навчання, *окреслено* перспективи його подальшого розвитку;

- на основі експертизи підручників для 5 класу за новими модельними програмами *відзначено* позитивні тенденції застосування традиційних та інноваційних методів; *спрогнозовано* їх вплив на ефективність навчання і перспективи розвитку; *виявлено й розкрито* типові недоліки, пов'язані із реалізацією в підручниках методів навчання української мови; *з'ясовано* їх об'єктивні й суб'єктивні причини; *окреслено* шляхи ефективної реалізації методів навчання української мови;

- *проведено 35* вебінарів для вчителів, долучених до пілотного проєкту, а також учителів експериментальних закладів освіти, обговорено з ними результати констатувального експерименту, здійснено аналіз, за результатами написано статті в журнал «Українська мова і література в школі».

Компетентнісний потенціал методів навчання української мови

*О.М. Горошкіна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Одним із провідних напрямів діяльності вчителя української мови і літератури, як визначає Державний стандарт базової середньої освіти, є формування ключових компетентностей учнів і учениць, викликане сучасними життєвими потребами. Сьогодні необхідно підготувати дитину до життя в умовах складних політичних, економічних, соціокультурних викликів. Це зумовлює пошук нових компетентнісно орієнтованих методик.

Найбільш дієвим інструментом усіх методик є метод, сутність і функції якого в умовах реалізації компетентнісного підходу значно змінилися. Загальновідомо, що метод є сукупністю низки прийомів, реалізація яких забезпечує мотивацію учнів, активізацію пізнавальної діяльності; цілевизначення, рефлексію; розвиток психічних процесів: сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви; формування ціннісних орієнтацій, загальнонавчальних умінь і навичок тощо. Метод є конструктом, спрямованим на організацію певного виду діяльності

здобувачів освіти - дослідницької, творчої, ігрової, проєктної, колективної, групової, парної, індивідуальної. У результаті застосування того чи того методу або їх комбінування учні мають потрапляти в ситуацію вибору, пошуку оптимальних шляхів розв'язання проблем, установлення закономірностей, суперечностей.

Проблема вибору ефективних методів навчання української мови багато десятиріч не втрачає актуальності як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Від її розв'язання залежить освітній процес загалом, діяльність усіх його суб'єктів, а отже, і освітній результат.

Навчання в сучасних умовах зорієнтоване на нову модель, відправною точкою якої є результат. Сьогодні учень не просто слухає вчителя або читає підручник, а самостійно здобуває інформацію, працює з нею. З огляду на це доцільним є такий поділ методів: методи вчителя (методи навчання), методи учня (методи учіння) і методи їхньої спільної діяльності.

Для процесу учіння важливі такі групи методів: оргдіяльнісні, опрацювання й засвоєння інформації, закріплення й творчого застосування знань і вмінь, самоконтролю. Актуальними для процесу навчання вважаємо всі різновиди методу розповіді, що зумовлено особливостями суб'єкт-суб'єктного навчання, згідно з яким учитель втрачає ключові позиції, урівнюючись у правах і обов'язках з учнями, тому більшість методів розподілено між самонавчанням учня і спільною діяльністю суб'єктів освітнього процесу. До методів спільної діяльності вчителя й учнів відносимо діалогічний, спостереження за мовою, проблемний, ситуаційний, метод проєктів, метод роботи з підручником/ роботи з навчальною інформацією,

Означені методи уможливають поєднання знань і вмінь учнів із різних предметів, сприяють розвиткові ключових компетентностей, тобто мають значний компетентнісний потенціал.

Поняттєве коло методу навчання української мови

*Н. Б. Голуб,
докторка педагогічних наук, професорка,
головна наукова співробітниця відділу навчання
української мови і літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Метод навчання – базисна категорія педагогіки, методики й дидактики, невід'ємний компонент усіх методик і технологій, основний щоденний «інструмент» учителя. Пильна увага науковців до цього терміна спричинена важливістю, універсальністю й постійною затребуваністю, незалежно від освітніх траєкторій, тенденцій і підходів.

Однак кількість досліджень не додала чіткості в розумінні, сприйнятті й послуговуванні цим терміном. Хаос починається з самого розуміння суті методу і того, як метод корелює з дотичними до нього поняттями. І якщо для науковців розлад поняттєвого поля є поштовхом до нових досліджень і дискусій, то для